مجله دانشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی
پاییز ۱۳۹۲؛۵(۳):۶۷۰-۶۶۳

Journal of North Khorasan University of Medical Sciences
Autumn2013;5(3): 663-670

راهبردهایی برای ارتقاء دقت علمی در تحقیقات کیفی

امیرطباطبایی[۱]، پرخیده حسنی[۲]، حامد مرتضوی[۳]، محبوبه طباطبایی چهر[۴]*

[۱] دانشجوی دکتری تخصصی پرستاری ، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، شعبه بین الملل ، تهران، ایران
[۲] استادیار، دانشکده پرستاری مامایی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران
[۳] استادیار گروه پرستاری سالمندی، دانشکده پرستاری ومامایی ، دانشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی، بجنورد، ایران
[۴] عضو هیئت علمی گروه مامایی دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی، بجنورد، ایران
***نویسنده مسئول:** تهران، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، دانشکده پرستاری و مامایی
پست الکترونیک:p_hasani@sbmu.ac.ir

وصول: ۹۲/۶/۱۶ اصلاح: ۹۲/۷/۱۷ پذیرش:۹۲/۹/۱۶

چکیده

در دهه های اخیر، رویکرد کیفی، وارد قلمرو پژوهش های علوم پزشکی شده و مورد توجه ویژه ای قرار گرفته است. دقت علمی شامل فعالیت هایی است که احتمال بدست آوردن یافته های معتبر را افزایش می دهد. رویکردهای مختلف تحقیق کیفی، سبب ایجاد روش های متفاوتی جهت کسب "روایی" می شود. در این مقاله، با بهره گیری از شیوه توصیفی و تحلیلی، سعی شده است ضمن آشنایی و مروری اجمالی بر انواع دقت علمی در تحقیقات کیفی، به مطالعات انجام شده و روش هایی جهت افزایش انواع "روایی" نیز پرداخته شود. در این مطالعه، رویکرد گوبا و لینکون (۱۹۹۴) شامل: اعتبار، انتقال پذیری، اطمینان پذیری و تأییدپذیری، مطرح و روش های دستیابی به دقت علمی در این چهار معیار بررسی و پیشنهاد گردیده است.

نتایج به عمل آمده از تحقیقاتی که برای تولید دانش انجام گرفته اند، نشان می دهد توجه به روش های ذکر شده، کمک خواهد کرد تا با اطمینان بیشتر، بتوان اعتبار مطالعات کیفی را افزایش و قضاوتی خردمندانه کسب نمود.

واژه های کلیدی : *راهبرد، روایی، تحقیق کیفی*

مقدمه

بدون وجود دقت[۱] علمی، پژوهش کمی یا کیفی، فاقد ارزش بوده و مطلوبیت خود را از دست خواهد داد. روایی و پایایی، معمولا در تمامی مطالعات کمی و کیفی مورد توجه قرار می گیرند و کاربرد آن، در همه شیوه های تحقیق، یکی از دغدغه های پژوهشگران است که مورد توجه بسیاری از آنها قرار گرفته است. در حال حاضر، چالش ها، نسبت به دقت علمی در مطالعات کیفی، با گسترش و ترویج نرم افزارهای آماری و توسعه سیستم های محاسباتی در مطالعات کمی، همزمان شده و مطالعات کیفی نیز از جهت روایی و پایایی مورد نقد قرار گرفته اند تا این تحقیقات، رویکردی مناسب در علم به شمار آیند. چراکه دقت در مطالعات کیفی مهمترین مساله برای مخاطبین به شمار می آید و از طرف دیگر، نیاز به پرسش مداوم در مورد ساختار رویکردها و عملکرد مطالعات کیفی نیز احساس می گردد.

در مطالعات کیفی، برای جمع آوری اطلاعات، از شیوه هایی نظیر مصاحبه، مشاهده ی مشارکتی[۲]، گروه های کانون ، فنون دلفی و شیوه ی مستندسازی، استفاده می شود در حالیکه در پژوهش کمی، بیشتر از انواع پرسش نامه ها، مشاهده، فنون دلفی کمی و شیوه اسنادی یا بایگانی بهره می گیرند. در مطالعات کیفی، معمولا اصطلاحاتی همچون دقت علمی[۳] و موثق بودن[۴](قابلیت اعتماد) بجای روایی استفاده می گردد[۲-۱] .استرابرت (۲۰۱۱) اظهار می دارد: «اصل دقت علمی در تحقیقات

1- Rigour

2 -Participant Observation
3- Rigour
4 -Trustworthiness

[Downloaded from journal.nkums.ac.ir on 2026-11-08]

کیفی هنوز هم یکی از نگرانی های محققین محسوب می شود و بحث های قابل توجهی پیرامون این موضوع بوجود آمده است» [۳] . دقت علمی در مطالعات کیفی، شامل تمامی فعالیت هایی می باشد که احتمال داده های معتبر را افزایش می دهد [۴] .

یک مشکل بالقوه در دستیابی به دقت علمی در مطالعه کیفی، تورش (سوش) پژوهشگر است که ناشی از جمع آوری و ثبت داده ها بطور انتخابی و یا تفسیر بر اساس دیدگاه های شخصی وی می باشد[۵] . با توجه به اینکه، هدف نهایی دقت علمی در مطالعات کیفی، معرفی دقیق تجارب شرکت کنندگان است [۳] و دقت علمی امکان پیگیری خط فکری محقق را در طی تجزیه و تحلیل داده ها، به خواننده می دهد؛ توجه به اهمیت تشخیص این مساله ضروری می نماید. چراکه، درنهایت با توجه به دقت یک مطالعه، تصمیم گیری و این تصمیمات، به قضاوت و ارزشیابی ختم خواهد شد. هنوز هم مباحث و چالش های زیادی در رابطه با دقت علمی و یا مناسب بودن مطالعات کیفی وجود دارد و ایده های مختلفی جهت توصیف فرآیندهایی که به روایی در تحقیقات کیفی ختم می شود، ارائه شده است. در این مقاله سعی بر این است که ضمن مروری اجمالی بر انواع دقت علمی (روایی) در مطالعات کیفی، به تحقیقات انجام شده و روش هایی جهت افزایش انواع دقت علمی نیز پرداخته شود .

دقت و اعتبار داده ها

با توجه به مسئله دقت در مطالعات کیفی، پژوهشگران متعددی درصدد برآمدند تا مفهوم دقت علمی را در حیطه های مختلف پژوهش کیفی همانند مطالعات در اقدام پژوهی [۶]، قوم نگاری [۷]، جامعه شناسی [۸] و علوم تربیتی [۹] بازسازی کنند. هدف از دقت علمی در مطالعه کیفی این است که بدرستی بیانگر تجربیات واقعی مشارکت کنندگان باشد. اخیراً معیارهای جدیدی جهت قضاوت در مورد دقت علمی تحقیقات کیفی، ارائه شده اما هیچکدام به گستردگی استفاده از معیارهای گوبا و لینکولن[1] نیستند [۳] . لذا در این نوشتار از چهار معیار گوبا و لینکون (۱۹۹۴) که عبارتند از اعتبار[2]، انتقال پذیری[3]، اطمینان پذیری[4] و تأئیدپذیری[5] استفاده خواهد شد [۱۰] . لازم به ذکر است که در این مقاله راهبردها از اهمیت یکسانی برخوردار هستند ولی هریک به نوبه خود بطور مجزا در نظر گرفته شده اند.

اعتبار (معتبر بودن)

اعتبار شامل فعالیت هایی است که احتمال بدست آوردن یافته های معتبر را افزایش می دهد. روش های تأمین اعتبار عبارتند از:

درگیری طولانی مدت و مشاهده مداوم[6]: یکی از بهترین راه های ایجاد دقت، درگیری طولانی مدت با موضوع[7]است [۱۰] .غوطه وری[8] (درگیری طولانی مدت)، مدت)، یکی از اعمال مهم پژوهشگر در فرآیند تحقیق است. به این شکل که پژوهشگر به طور کامل درگیر تحقیق می شود، با مشارکت کنندگان، ارتباط صحیح و مناسب برقرار می کند و پذیرای مفاهیم عمیقی است که در فرآیند مطالعه آشکار می شوند [۱۱] .اگر درگیری طولانی مدت، درعرصه تحقیق ایجاد شود، مشاهده مداوم عمیقی، فراهم می شود [۱۲] . این امر نیز احتمالا، ایجاد دقت علمی را افزایش داده و محقق را قادر می سازد در زمینه مطالعه، غوطه ور گردد. چیو فن[9] (۲۰۱۲) در مطالعه خود، تحت عنوان "بررسی تجارب مراقبه ذهن در بیماران مبتلا به اختلال اضطراب منتشر"، این روند را مورد استفاده قرار داد. در زمان انجام پژوهش، جهت افزایش اعتبار مطالعه، محققین بمدت یک سال و نیم در محیط و با مشارکت کنندگان در ارتباط بودند [۱۳] .

بازبینی توسط همکار[10]: روش دیگری برای افزایش دقت علمی تحقیق است . بازبینی توسط همکار، تعامل بین پژوهشگر و سایر افرادی است که در زمینه روش های تحقیق تجربه دارند(به عنوان مثال: همکاران تحقیق، مشاوران مطالعه) و زمینه راهنمایی برای طرح تحقیق، جمع آوری داده ها و تحلیل داده ها را فراهم می کنند [

1 -Guba, Lincoln
2- Credibility

3 -Transferability
4- Consistency or Dependability
5 -Confirm ability
6- Prolonged engagement and persistent observation
7 -Subject matter
8 -Immersion
9-Chueh-Fen
10 -Peer debriefing

[Downloaded from journal.nkums.ac.ir on 2026-11-08]

۱۱]. این روش ممکن است با هدف به چالش کشیده شدن مطالعه و سوالات انتقادی، به طرق مختلفی مانند ارائه یا انتشار یافته های اولیه، حضور در کنفرانس های ملی و یا یک بحث انتقادی انجام پذیرد. بدیهی است، ارائه پژوهش در کنفرانس ها ، پرسش سایر محققان و پاسخ به نظرات انتقادی آنها ، به معنی به رسمیت شناخته شدن روش و یافته ها توسط محققان دیگر، می باشد [۱۵-۱۴]. چری[1](۲۰۰۹) در مطالعه خود با عنوان "گراندد تئوری، در فرآیند پرستاران بخش اورژانس برای مدیریت درد بیماران بزرگسال"، جهت اعتبار بخشیدن به تحقیق خود ، از روش بازبینی توسط همکار استفاده کرد و نهایتا یافته های خودرا در کنفرانس بین المللی ارائه و پس از آن، گزارش و یافته های مطالعه خود را منتشر نمود [۱۶].

بازبینی توسط مشارکت کنندگان[2]: یک فرآیند کنترل کیفیت است که به دنبال بهبود دقت علمی و صحت اعتبار ثبت شده محقق در مصاحبه پژوهشی، تعریف شده است [۱۸-۱۷]. مراجعه مجدد به مشارکت کنندگان جهت تأیید یافته های مطالعه، بازبینی توسط مشارکت کنندگان نامیده می شود [۱۹]. بازبینی توسط مشارکت کنندگان، همچنین به امر مهم فرآیند کنترل کیفیت در مطالعات کیفی در طول دوره انجام مطالعه کمک می کند. علاوه بر این، مشارکت کنندگان برای دقت بیشتر، فرصتی برای نقد اظهارات خود داشته و ممکن است نفع درمانی هم به دست آوردند [۲۰]. بزرگترین سود از انجام بازبینی توسط مشارکت کنندگان این است که اجازه می دهد تا محقق فرصت لازم به منظور بررسی دقت و کامل بودن این یافته ها برای بهبود دقت علمی مطالعه ، داشته باشد [۲۱]. در تحقیقی که جهت بررسی تجارب کودکان با اختلالات تکاملی جنسی انجام گردید، از مشارکت کنندگان خواسته شد تا با تجربیات و تکمیل گفته های خود، دقت نظرات خود را تأیید کنند. نظرات این مشارکت کنندگان در پالایش نتایج، مورد استفاده قرار گرفت [۲۲]. مرادی و همکاران(۲۰۱۲) در مطالعه خود جهت "تبیین دیدگاه بیماران ایرانی مبتلا به سرطان نسبت به بیماری و مراقبت" برای تأیید درون مایه های بدست آمده، از روش بازبینی موارد توسط مشارکت کنندگان استفاده کردند [۲۳]. باست[3] (۲۰۰۴) در این زمینه می نویسد: «دقت علمی در مطالعه کیفی زمانی مهر تأیید می گیرد که مشارکت کنندگان و همچنین خوانندگانی که دارای تجربه انسانی مشابهی بوده اند، تجارب توصیف شده توسط محقق را همانند تجربه خود تشخیص دهند» [۲۴]. به منظور افزایش بی طرفی ، اغلب توصیه می شود به جای محقق، بررسی تأییدهای مشارکت کنندگان توسط شخص ثالث ، انجام شود [۱۴]. محققان همیشه باید آگاه باشند که انجام بازبینی مجدد مطالب توسط مشارکت کنندگان در مطالعات با موضوعات عاطفی می تواند تأثیرات منفی بر روی شرکت کنندگان داشته باشد [۲۵]. نلسون(۲۰۱۰) در مطالعه خود به همین دلیل از انجام بازبینی مشارکت کنندگان خود که همراهیان بیماران رو به مرگ در بخش مراقبت های ویژه بودند؛ صرف نظر کرد [۲۶] .

چهارمین روش، **تکنیک مثلث سازی**[4](ترکیب و تلفیق) تلفیق) است: مثلث سازی به استفاده از منابع متعدد داده ها برای ترسیم نتایج، در مورد آن چه حقیقت را تشکیل می دهد، اشاره دارد. هدف مثلث سازی، غلبه به سو گیری های اصلی (ذاتی)[5]است که ناشی از بکار گرفتن یک روش، روش، یک مشاهده گر و یا یک تئوری در مطالعات می باشد. بکار بردن رویکردهای متعدد در یک مطالعه می تواند منجر به افزایش اعتماد و اعتبار اطلاعات گردد زیرا قدرت یک روش، ضعف روش دیگر را پوشش می دهد [۳].همچنین محققین از انواع روش های مثلث سازی به منظور تأیید یافته ها و یا اطمینان از کامل بودن آنها استفاده می نمایند [۳].

روش های مثلث سازی برای تحقیقات کیفی عبارتند از:

الف) مثلث سازی منابع داده ها[6]:به استفاده از منابع متعدد داده ها در مطالعه، مانند مصاحبه با پرستاران و بیماران، پیرامون یک موضوع یکسان اطلاق می شود .

1 -Chery
2 -Member checking

3 - Bassett
4- Triangulation
5- Intrinsic bias
6 -Data source triangulation

[Downloaded from journal.nkums.ac.ir on 2026-11-08]

ب) مثلث سازی محقق[1]: بکار گرفتن بیش از یک پژوهشگر برای جمع آوری، تجزیه، تحلیل یا تفسیر داده ها می باشد.

ج) مثلث سازی نظریه (تئوری)[2]:استفاده از دیدگاه های متعدد برای تفسیر داده هاست .

د) مثلث سازی روش[3]: استفاده از روش های متعدد برای جمع آوری داده ها مانند مصاحبه و مشاهده است [۲۷]. اسچیرمیسر[4] در تحقیق خود تحت عنوان "مطالعه کیفی در نقش زمینه های فرهنگی در دیدگاه بیماران توانبخشی" خاطر نشان کرده است که با روش مثلث سازی، دقت علمی نتایج مطالعه خود را که از منابع داده ها و یافته های حاصل از مصاحبه عمیق نیمه ساختاریافته با بیماران ، مراقبین بهداشتی و بررسی متون علمی تخصصی است؛ افزایش داده است [۲۸]. لازم به ذکر است که هرکدام از روش های مثلث سازی (تلفیق و ترکیب) دارای نقاط قوت و ضعف می باشند که بایستی قبل از استفاده از آنها، توسط محقق بررسی شوند.

جستجو برای شواهد مغایر[5]، یکی دیگر از روش های دقت علمی داده هاست. پژوهشگر می تواند از طریق جستجوی سیستماتیک، داده هایی را که با مفهوم سازی و تئوری توصیفی استخراج شده از داده ها، چالش دارند؛ استخراج نموده و از این طریق، دقت علمی داده ها را افزایش دهد. جستجوی شواهد مغایر، از طریق نمونه گیری هدفمند انجام می شود. نمونه گیری از افرادی که می توانند دیدگاه های متضادی را پیشنهاد کنند، می تواند منجر به توصیف جامع یک پدیده شود. برز[6](۲۰۰۹) در مطالعه خود با عنوان "گذار متخصص به مراقبت های اولیه دیابت" (که یک مطالعه کیفی از دیدگاه پزشکان مراقبت های اولیه است)، به منظور افزایش موثق بودن داده ها، در جلسات مصاحبه، صدای مصاحبه شوندگان را ضبط کرد و سپس، از روش جستجوی شواهد مغایر و جستجوی آگاهانه، برای تأیید تم ها و الگوهای تحقیق خود استفاده نمود [۲۹].

اعتبار پژوهشگر[7]،آخرین روش بکار گرفته شده در ارتقاء ارتقاء دقت علمی است. در مطالعات کیفی، پژوهشگران، ابزارهای جمع آوری اطلاعات و انجام دهنده فرآیند تجزیه و تحلیل هستند. بنابراین آموزش محققین، صلاحیت ها و تجارب آنها برای تولید داده های معتبر، مهم است [۱۲]. یک پژوهشگر کیفی می تواند انعکاس توانایی خود را مستقیم و بطور بی طرفانه و با در نظر گرفتن اعتبار خود، در پژوهش ابراز نماید. این روند، گاه به نام بازتاب[8] در نوشته نهایی آورد شده و می تواند به عنوان یک اقدام برای ارزیابی دقت علمی در نظر گرفته شود [۴]. بعنوان نمونه لیپمن[9] (۲۰۱۰) به وضوح، در جمع آوری داده ها در مطالعه خود، درک چگونگی کمک گروه آموزش و پرورش در حمایت از مادران تنها را ، تحصیلات دو مصاحبه کننده و مهارت آنان در انجام تحقیق کیفی توصیف می کند [۳۰].

انتقال پذیری[10]

قابلیت انتقال از نظر مفهومی ، شبیه تعمیم پذیری (اعتبار خارجی) در مطالعات کمّی است [۱۱]و به احتمال اینکه داده های مطالعه در وضعیت های مشابه ، برای دیگران معنایی مشابه ایجادکند اشاره دارد [۳]. قابلیت انتقال، تناسب نیز نامیده شده است. انتقال پذیری، پاسخ به این سوال است که آیا یافته ها، مناسب و یا قابل انتقال به دیگر استفاده کنندگان هستند [۱۰]. به عبارت دیگر، تناسب داده ها، قابلیت انتقال یافته ها به موقعیت های مشابه می باشد، در واقع، تناسب، بازتابی از این است که آیا فرضیه ها و قضایای علمی مشتق شده از تحقیق، می توانند در زمینه ای دیگر قابلیت کاربرد پیدا نمایند [۱۲]. مارتین (۲۰۱۱) جهت انتقال پذیری تحقیق خود، در یافته های پژوهش خود در رابطه با "به اشتراک گذاشتن تجربیات مربیان با دانشجویان"، اشاره می کند که نتایج منتج از مطالعه می تواند منبعی برای

1- Investigator triangulation
2 -Theory triangulation
3 -Method triangulation
4- Scheermesse
5- Searching for disconfirming evidence
6 -Brez

7 -Researcher credibility
8 -Reflexivity
9 - Martin
10 -Transferability

[Downloaded from journal.nkums.ac.ir on 2026-11-08]

اطلاع رسانی به پرستاران در مورد نیازهای آموزشی پرستاران باشد [۳۱] .

موارد ذیل می توانند به افزایش تناسب داده ها کمک کنند :

۱- ارائه جزئیات بیشتر در رابطه با شرکت کنندگان و خصوصیات محیط،به افزایش تناسب داده ها با محیط تحت مطالعه کمک می کنند. برخی از این جزئیات می توانند شامل اطلاعات جمعیت شناختی مثل سن، جنس، سابقه کار، میزان تحصیلات، مصادیق فرهنگی گروه و یا سایر موارد با توجه به نوع تحقیق و مشارکت کنندگان آن باشد. ارائه این اطلاعات به خواننده گزارش مطالعه، کمک می نماید تا در ذهن خود به ترسیم بهتری از زمینه ای بپردازد که نظریه و طبقات حاصل از مطالعه،از آن مشتق شده اند. علاوه بر توصیف وسعت و زمینه مطالعه،جزئیات خصوصیات نمونه و عرصه تحقیق، به خوانندگان کمک می کند تا به بررسی مناسبی از تناسب داده ها با نظریه دست یابند. لیپمن (۲۰۱۰) در گزارش تحقیق خود تمامی موارد ذکر شده را بطور روشن و با ارائه جداول نشان داده است [۳۰] .

در همین رابطه استومل[1](۲۰۰۴) می نویسد: « توصیف غنی[2]، یک توصیف خیلی جامع از ماهیت مشارکت کنندگان، تجارب گزارش شده توسط آنان و مشاهدات پژوهشگر در طول مطالعه، برای فراهم کردن اطلاعات جامع در مورد مطالعه، می باشد» [۱۱]. از طریق چنین اطلاعاتی، محققین می توانند بررسی کنند که آیا یافته در جمعیت یا مکانی دیگر کاربرد دارد یا خیر؟

۲- حتی الامکان، سوابق مرتبط با هر طبقه پدید آمده در مطالعه را مشخص نمائید. متون مرتبط با هر طبقه در مطالعه باید توصیف شوند. نباید فراموش نمود که قضاوت نهایی در رابطه با قابلیت انتقال یافته های تحقیق ، با خوانندگان تحقیق خواهد بود [۳۲].

اطمینان پذیری (اعتماد)

اطمینان پذیری از نظر مفهومی، بیشتر شبیه پایائی از نوع همسانی درونی[3] و آزمون مجدد[4] در رویکرد های کمّی است و به پایدار یا ناپایدار بودن الگوی داده ها درموقعیت یا زمان دیگر اشاره دارد [۱۱]. اگر یافته های یک مطالعه، نزدیک و در ارتباط با یکدیگر باشند، بدین معنی است که خواننده قادر خواهد بود کفایت تجزیه و تحلیل را از طریق پی گیری فرآیند تصمیم گیری پژوهشگر، ارزشیابی نماید. اطمینان پذیری زمانی حاصل می شود که محقق، دقت علمی یافته ها را اثبات کرده باشد. اطمینان پذیری بدون اعتبار حاصل نمی شود [۳]. برای رسیدن به بعضی از مقیاس های اطمینان پذیری ، وجود یک ابزار حسابرس پژوهشی[5] ضروری است. این عمل به خوانندگان کمک می کند که با پیگیری روش پژوهشگر، چگونگی نتیجه گیری وی را بررسی نمایند [۳۳]. قابلیت حسابرسی عبارتست از توانائی محقق دیگر در پیگیری روش ها و نتیجه گیری های محقق اصلی. به عبارت دیگر، حسابرسی همان تأمل در ثبات روند مطالعه می باشد. تحقیقی دارای قابلیت حسابرسی است که محقق دیگری بتواند چرخه حسابرسی یا تصمیم گیری تمام تصمیمات اخذ شده توسط محقق اصلی را پیگیری نماید. هرپل[6] مشخصاتی را که بایستی مستندات، دارا باشند، شامل اطلاعات خام (ضبط شنیداری و تصویری ، یادداشت در عرصه و ثبت دیگر نوشته ها) ، کاهش داده ها و روند آنالیز محصولات ، بازسازی داده ها و سنتز تولیدات، روند یادداشت ها، مواد مرتبط با هدف و موقعیت ها، ابزار ارتقاء اطلاعات (فرم مصاحبه و مشاهده) می داند [۳۴]. محقق در گزارشات خود از کد گذاری استفاده کرده و یا نقل قول، که عین گفتار مشارکت کنندگان است را ارائه می دهد [۳۲].

تأئیدپذیری (قابلیت تأیید)

یکی دیگر از معیار های موثق بودن، تأییدپذیری است . تأیید پذیری یک معیار، فرآیندی تدریجی و مداوم است [۳]. باقی گذاردن یک حسابرسی، روشی است که پژوهشگران، توسط آن، تأئید پذیری یافته های پژوهش را مستند می کنند؛ یعنی ثبت فعالیت ها در طول زمان، به طوری که سایر افراد بتوانند آنها را پی گیری نمایند. این فرآیند می تواند قابل مقایسه با حسابرسی مالی باشد.

1 -Stommel
2 -Thick description
3 -Internal consistency
4- Test - retest
5 -Audit trial
6- hearpol

[Downloaded from journal.nkums.ac.ir on 2026-11-08]

هدف از این کار، تا حد ممکن تشرح واضح مدارک و فرآیند فکری است که منجر به نتیجه گیری شده است [۳]. در همین رابطه استومل(۲۰۰۴) می نویسد: «هدف بررسی تأیید پذیری، مشخص کردن این است که آیا دو محقق (یا بیشتر)، می توانند بر روی تصمیم هایی که در طول مطالعه اخذ نموده اند؛ به توافق برسند؟ تصمیماتی پیرامون این که چه داده هایی جمع آوری شده، چگونه تفسیر شده اند و کاربرد ها یا ارتباط یافته های مطالعه درعمل چیست» [۱۱]. پژوهشگران از طریق حسابرسی، تأئید پذیری را مورد بررسی قرار می دهند. به عبارت دیگر، قابلیت تأیید یعنی اینکه، یک محقق تا چه حد،از گزارش برای ذهنیت فردی و تورش خویش،آگاهی پیدا می کند [۱۴].

بحث

بسیاری از تحقیقات کیفی دارای استدلال استقرایی هستند. محققان به طور معمول در واقعیت نگاه کرده و سعی می کنند به منظور توسعه یک نظریه و یا یک پدیده از اطلاعات به دست آمده در آن زمینه استفاده کنند. بعد مهمی از مطالعات کیفی، قابل پذیرش بودن ، دقت علمی و صحت آن است [۳۵]. اصل دقت علمی درمطالعات کیفی هنوز هم یکی از نگرانی های محققین کیفی محسوب می شود. مطالعه کیفی برای ایجاد و حمایت از اعتبار محتوا باید یک مبنای علمی قوی و مستند داشته باشد و با دقت علمی انجام گردد، تا یک تحقیق قدرتمند قلمداد شود [۳۶]. هدف نهایی دقت علمی در مطالعات کیفی، معرفی دقیق تجارب شرکت کنندگان است. زیرا ایده های مختلفی وجود دارد تا فرآیندهایی را که به دقت در تحقیقات کیفی، ختم می شود؛ توصیف نماید.

چهار معیار اشاره شده که توسط گوبا و لینکون بکار گرفته شده اند، جهت قضاوت و ارزشیابی دقت علمی در مطالعات کیفی اهمیت دارند . این معیارها نشان می دهند که محققین کیفی توجه خاصی به روش کار خویش داشته اند [۳]. بطور مثال درخواست توصیف متناقض و متضاد پدیده تحت مطالعه، کمک بسزایی به اثبات اصالت و قابلیت اعتماد داده ها می کند. رویکردهای مختلف تحقیق کیفی سبب ایجاد روش های متفاوتی جهت کسب دقت علمی شده است. لذا تلاش برای ساختن مجموعه ای از معیارهای مشترک، جهت بررسی تمام رویکردها مفید بوده اما بایستی قضاوت بر اساس هر روش جداگانه صورت پذیرد [۳۷] . محمدی شاهبلاغی و همکاران (۱۳۸۷) در مطالعه خود تحت عنوان ، عوامل تسهیلگر و ممانعت کننده فرایند مراقبت سالمندان آسیب پذیر در خانواده، جهت حصول دقت از مرور و تایید مطالب توسط شرکت کنندگان ،اعتبار پژوهشگر ،وابستگی یافته ها، مشاهده مداوم ،تلفیق در روشهای جمع آوری داده ها و نظرات تکمیلی همکاران استفاده کردند[۳۸]. توجه به روش های مطرح شده در این مقاله برای تولید دانش مناسب تر و یا برای استفاده در برنامه ریزی و تغییرات لازم در مطالعات کیفی، کمک کننده خواهد بود.

نتیجه گیری

یکپارچگی یافته های به دست آمده در تحقیقات کیفی را می توان بر اساس توانایی محقق، در ارائه گزارش دقت علمی و با توجه به زمینه و قدرت مطالعه مشخص نمود. یکی از جدی ترین نگرانی های مربوط به تحقیقات کیفی، کمبود راهبردهایی موثر برای تعیین اعتبار اندازه گیری هایی است که منجر به ایجاد و توسعه تئوری می شوند. با این حال، توجه به روش های ذکر شده در این مقاله، کمک خواهد کرد به اندازه کافی بتوانیم در تحقیقاتی که برای تولید دانش است، اعتبار کسب نمائیم، چراکه یکپارچگی یافته های تحقیقات کیفی را می توان بر اساس توانایی محقق، در ارائه گزارش، قابل اعتماد و با توجه به زمینه مطالعه مشخص نمود.

Refernces

1. Davies D, Dodd J, Qualitative research and the question of rigor, Qualitative Health Research 2002; 12(2): 279-289.
2. Stenbacka C, Qualitative research requires quality concepts of its own, Management Decision 2001; 39(7): 551-555
3. Streubert Speziale H, Rinaldi Carpenter D, Qualitative Research in Nursing: Advancing the Humanistic Imperative. Fifth edition, Lippincott wiliams & wilkins co., 2011.
4. Roberts PH, Priest M, Traynor R, Reliability and validity in research, Nursing Standard 2006; 20(44): 41-45.
5. Johnson RB, Examining the validity structure of qualitative research, Education 1997; 118(2): 282-292.

[Downloaded from journal.nkums.ac.ir on 2026-11-08]

6. Bradbury, H & P. Reason, Consultation: Broadening the Bandwidth of Validity: Issues and Choice- Points for improving the quality of action research, Hand book of action research: Participative inquiry and practice, London, Sage.2001.
7. Hammersley M, Atkinson J, Ethnography: Principles in Practice, 2nd ed, London, Rutledge, 1998.
8. Richardson L, Fields of play: constructing an academic life, New Brunswick, NJ, Rutgers university press, 1997.
9. Maxwell J. A, Understanding and validity in qualitative research, Harvard educational review 2005; 62(3): 279-300.
10. Guba, E. G., Lincoln, Y. S, Competing paradigms in qualitative research, Handbook of qualitative research, London CA: Sage., 1994
11. Stommel M, Wills CE, clinical research: concepts and principles for advanced practice nurses. Philadelphia. lippincott Williams and wilkins, 2004.
12. Polit DF, Beck CT, Essentials of nursing research: methods,appraisal and utilization.6 ed. Philadelphia. lippincott Williams and wilkins, 2006.
13. Chueh-Fen L, Smith N, LChen-Huei G, Exploring the Zen Meditation Experiences of Patients With Generalized Anxiety Disorder: A Focus-Group Approach, Journal of Nursing Research: March 2012; 20 (1): 43–52.
14. Murphy F.J., Yielder J, Establishing rigour in qualitative radiography research, Radiography 2010;16: 62-67
15. Long T, Johnson M, Rigour, reliability and validity in qualitative research, Harcourt Publishers Ltd, 2000.
16. Chery B, A Grounded Theory on the Process Emergency Department Nurses Utilize When Managing Adult Patients' Pain, Annual Conference Research Poster , 2011.
17. Barbour R. S, Checklists for improving rigor in qualitative research: A case of the tail wagging the dog, British Medical Journal 2001; 322: 1115-1117.
18. Doyle S, Member checking with older women: A framework for negotiating meaning, Healthcare for Women International 2007; 28: 888-908.
19. Guba E, Lincoln Y, Effective evaluation: Improving the usefulness of evaluation results through responsive and naturalistic approaches, Jossey-Bass, 1992.
20. Harper M, Cole P, Member Checking: Can Benefits Be Gained Similar to Group Therapy? The Qualitative Report 2012; 17 (2): 510-517
21. Cohen D, Crabtree B, Qualitative Research Guidelines Project,2006 Retrieved from http://www.qualres.org/
22. Crissman H, Warner L, et al., Children with disorders of sex development: A qualitative study of early parental experience. International Journal of Pediatric Endocrinology , 2011:10
23. Moradian S, Aledavood SA, Tabatabaee A, Iranian cancer patients and their perspectives: a qualitative study, European Journal of Cancer Care 2012; 21: 377–383.
24. Bassett C, Qualitative research in health care, London .Whurr,2004
25. Lowes, L, Gill P, Participants' experiences of being interviewed about an emotive topic, Journal of Advanced Nursing 2006; 55(5), 587-595.
26. Nelson J, In their own words: Patients and families define high-quality palliative care in the intensive care unit, Crit Care Med March 2010; 38(3): 808–818.
27. Boswell C,Cannon S, Introduction to nursing research, incorporating evidence based practice. Sudbury,Jons and Barlet, 2007.
28. Scheermesse M, Bachmann S, et al , A qualitative study on the role of cultural background in patients' perspectives on rehabilitation, Musculoskeletal Disorders 2012; 13:5
29. Brez S, Rowan M, Malcolm J , Transition from specialist to primary diabetes care: A qualitative study of perspectives of primary care physicians, BMC Family Practice 2009; 10:39
30. Lipman EL, Kenny M, et al, Understanding how education/support groups help lone mothers, BMC Public Health2010; 10:4
31. Martin L, M. Brewer K, Barr N, Gradually Guiding Nursing Students through Their Capstone Course: Registered Nurse Preceptors Share Their Experiences, Nursing Research and Practice. February 2011; 2011.
32. Salsali M,Fakhr Movahedi A ,Cheraghi MA, Grounded theory research in medical

[Downloaded from journal.nkums.ac.ir on 2026-11-08]

science (philosophy and applied principles),1 ed . Tehran. Boshra,2007.
33. Holloway L ,Wheeler S, Research in nursing.2 ed. Oxford :Blackwell,2004.
34. Powers BA, Knapp T, Dictionary of Nursing Theory and Research: Fourth Edition. Springer Publishing Company, 2011.
42. Gaber J, Gaber SH, Using face validity to recognize empirical community observations, Evaluation and Program Planning 2010; 33: 138–146
43. 36- Meryl Brod M, Tesler LE, Christensen TL, Qualitative research and content validity: developing best practices based on science and experience, Qual Life Res 2009; 18:1263–1278
44. Tuckett AG, Rigour in qualitative research: complexities and solutions, Nurse Researcher 2005; 13(1): 29-42.
45.Mohammady-Shahbalagy F, Dabbaghi F, Mansure Yadavar Nikravesh M, Facilitator and Barrier Factors in Family Caregiving Process of Iranian Frail Elderly: A Qualitative Study, Iran Journal of Nursing (IJN) 2008: 21(55): 55-65

[Downloaded from journal.nkums.ac.ir on 2026-11-08]

Strategies to enhance Rigour in qualitative research

Tabatabaee A[1], Hasani P[2], Mortazavi H[3], Tabatabaeichehr M[4]*

[1]Student PhD in Nursing, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, international Branch,Tehran, Iran
[2]Assistasnt Professor, School of Nursing and Midwifery, Shahid Beheshti University ofMedical Sciences, Tehran, Iran
[3] Assistasnt Professor, School of Nursing and Midwifery, North Khorasan University of Medical Sciences, Bojnurd, Iran
[4]faculty member, Department of Midwifery, North Khorasan University of MedicalSciences, Bojnurd, Iran.

***Corresponding Author:** School of Nursing and Midwifery, Shahid Beheshti University ofMedical Sciences, Tehran, Iran
Email: p_hasani@sbmu.ac.ir

Abstract
In recent decades, qualitative approaches enter to the domain of medical research, and it has been considered. Rigor includes activities that increase the probability of obtaining valid results. Different approaches of qualitative research causing different methods for rigor has been achieved.
In this methodology paper, by using descriptive and analytical methods has been tried that with introduction and overview of the types of rigor in qualitative research, Literature review and also address ways increase the type of rigor. In this study, Guba and Lincoln's approach(1994); include, Credibility, Transferability, Dependability, Confirm ability offer and methods to achieve the rigor of these four criteria has been suggested.
***Conclusions**: According to the results of the research that has been done to generate knowledge, paying attention to the mentioned methods would help to judge precisely about the credibility of qualitative studies and obtain reasonable judgment.*
***Key words**: Rigour, Qualitative research, Strategy*

Submitted:7 Sep 2013
Revised:9 Oct 2013
Accepted:7 Dec 2013

[Downloaded from journal.nkums.ac.ir on 2026-11-08]